

Bueno -opetusmateriaali: Alkoholi 2

Ohjaajan opas

Materiaalin avulla (ohjaajan opas ja diaesitys) on tarkoitus keskustella nuorten kanssa alkoholista, siihen liittyvistä ilmiöistä ja haitoista. Tavoitteena on herättää nuoret pohtimaan materiaalissa käsitellyjä asioita, sekä omaa suhdettaan ja asennettaan päihteisiin. Pakettiin kuuluu diaesitys sekä tämä opas, johon opettajan/ohjaajan kannattaa tutustua huolella etukäteen.

Bueno-opetusmateriaali: Alkoholi 2:n teemana on **suomalainen alkoholikulttuuri ja alkoholin käytön vaikutukset lähiympäristöön ja yhteiskuntaan**. Materiaalin on tuottanut Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry. Materiaali on suunnattu yläkouluun, mutta soveltuu hyvin käytettäväksi myös toisen asteen oppilaitoksissa. Materiaalista on olemassa ykkösosa: Bueno-opetusmateriaali: Alkoholi 1, jonka teema on perustieto alkoholista ja alkoholin aiheuttamat yksilöön kohdistuvat haitat. Yhdessä osat 1 ja 2 muodostavat kokonaisuuden, jossa tarkastellaan laajasti alkoholia sekä siihen liittyviä ilmiöitä yksilön ja yhteiskunnan näkökulmista

Miten materiaalia käytetään

Materiaalin pohjana toimii diaesitys, joka ohjaa oppitunnin etenemistä. Tästä ohjaajan oppaasta löydät selkeät ohjeet jokaisen dian käsittelyyn. Materiaali on rakennettu siten, että jokaista teemaa käsitellään muutaman kysymyksen avulla. Kysymyksiä pohditaan dian ohjeistuksen mukaisesti joko koko ryhmän kanssa yhdessä tai sitten parina / pienryhmänä.

Ryhmäkeskustelu

Pari/pienryhmäkeskustelu

Yhteisen pohdinnan jälkeen teemaan käsitellään yhteenvetodiodien avulla. Ohjaajan oppaasta löydät yhteisen keskustelun tueksi muutamia lisäkysymyksiä sekä lisätietoa.

Tarkoitus on osallistuttaa nuoret kysymysten kautta käsiteltävään teemaan. Esiin voi nousta hyvin erilaisia näkemyksiä ja argumentteja, pyri korjaamaan vääristynyttä tietoa. Ole kiinnostunut, miksi joku ajattelee

niin kuin ajattelee. Pysy neutraalina. Kunnioita nuorten mielipiteitä, vaikka ne eivät vastaisikaan omiasi. Tarkoituksena on tarjota uusia näkökulmia sekä lisätietoa keskusteltaviin aiheisiin.

Materiaali on jaoteltu seuraaviin teemoihin

Osa 1 (diat 1-5) Aloitus & Suomalainen alkoholikulttuuri

Osa 2 (diat 6-9) Alkoholit ja rajoitukset

Osa 3 (diat 10-12) Alkoholin vaikutukset ympäristöön ja yhteiskuntaan

Osa 4 (diat 13-16) Alkoholit ja liikenne

Osa 6 (diat 17-19) Tunnin päätös

Päihdekasvatuksen eettisyys

Päihdekasvatuksessa tärkeää on eettisyys ja sensitiivisyys. Aihetta käsiteltäessä pitää ottaa huomioon, että nuorilla saattaa olla hyvin erilaisia kokemuksia alkoholiin liittyen. Tämän vuoksi on tärkeää ottaa huomioon, että päihdeistä keskustelu saattaa tuntua nuoresta epämukavalta ja ahdistavalta esimerkiksi jonkin akuutin lähipiirissä olevan tilanteen vuoksi. Pidäthän siis huolen, että keskustelu pysyy niin yleisellä tasolla, että kaikki pystyvät siihen osallistumaan kokemuksistaan huolimatta. Huolehdi myös siitä, että jokaisen mielipidettä ja kysymyksiä kunnioitetaan. Näin keskustelu pysyy turvallisena kaikille.

Päihdekasvatuksessa tulee kunnioittaa kohderyhmää ja tarjota paikkansapitävää tietoa, ilman pelottelua tai syyllistämistä. Päihdekasvatuksen on perustuttava vapaaehtoisuuteen: omien ajatusten ja kokemusten kertomisesta sekä harjoitteeseen osallistumisesta on voitava kieltäytyä. Nuorilla on myös oikeus olla eri mieltä ohjaajan kanssa sekä mahdollisuuksien mukaan myös mahdollisuus vaikuttaa heille tarjottuun päihdekasvatukseen. Nuorten huomioiminen on paitsi eettistä, myös vaikuttavaa päihdekasvatusta.

OSA 1. Aloituspäivä ja suomalainen alkoholikulttuuri (päivät 1-5)

Dia 1

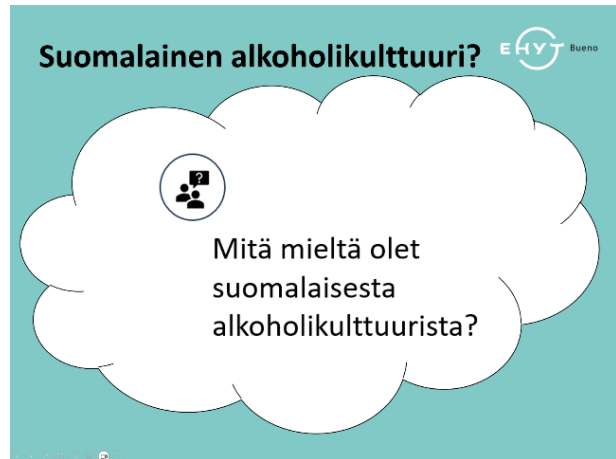

Kerro nuorille, että tulemme tällä tunnilla keskustelemaan alkoholista ja alkoholiin liittyvistä asioista yleisellä tasolla yhdessä. Tämä edellyttää sitä, että muiden vastauksia kunnioitetaan.

Tällä tunnilla ei tulla kysymään henkilökohtaisia asioita, vaan pidetään keskustelu yleisellä tasolla. Näin taataan se, että kaikilla on turvallinen olo tunnilla. Me kaikki tulemme erilaisista perheistä ja erilaisista taustoista, mikä vaikuttaa siihen minkälaisia kokemuksia ja käsityksiä meillä on aiheesta. Tämän takia ei ole yhtä oikeaa mielipidettä, vaan aiheesta on tarkoitus keskustella monesta eri näkökulmasta.

Oppitunti on rakennettu niin, että pohdimme ensin annettuja kysymyksiä koko ryhmän kanssa tai parin/pienryhmän kanssa, jonka jälkeen vastaukset käydään läpi yhdessä keskustellen.

Dia 2

Katsokaa dialla oleva video tai molemmat videot. Videoiden pitäisi avautua dialta suoraan, mutta linkit videoihin löytyvät varmuuden vuoksi myös muistiinpanokentässä.

Sitten keskustelkaa yhdessä dialle ilmestyvästä kysymyksestä ”Mitä mieltä olette suomalaisesta alkoholikulttuurista”.

Tähän kysymykseen ei ole olemassa oikeita tai väärä vastauksia. Tarkoituksena on herättää keskustelua ja löytää eri näkökulmia.

Dia 3

Alkoholinkäyttö Suomessa

Pohtikaa:

1. Alkoholi on Suomen käytetyin päihde, miksi?
2. Arvatkaa: Mikä oli alkoholin kokonaiskulutus henkilöä kohden Suomessa vuonna 2022?

Esitä dian kysymykset nuorille, pohtikaa vastauksia yhdessä. Keskustelun jälkeen tutustukaa seuraaviin yhteenvetodioihin 4 ja 5.

Avaa nuorille, mitä kokonaiskulutus tarkoittaa:

Kokonaiskulutus koostuu tilastoidusta ja tilastoimattomasta kulutuksesta. Tilastoitu kulutus käsittää anniskelu- ja vähittäiskulutuksen ja tilastoimaton kulutus matkustajatuonnin ja verkko-ostamisen.

Kulutettu alkoholimäärä muutetaan puhtaaksi 100% alkoholiksi, joka jaetaan kaikkien 15 v. täyttäneiden suomalaisten määrällä. Silloin saadaan keskiarvo, joka kertoo yhden suomalaisen osuuden.

Dia 4

Alkoholi, Suomen käytetyin päihde

- Suomessa alkoholi on eniten käytetty päihde, sillä suuri osa Suomen täysikäisestä väestöstä käyttää alkoholia ainakin jossain määrin.
- Suomalaisten alkoholinkulutus on tällä hetkellä Pohjoismaiden kärkeä ja eurooppalaista keskitasoa
- Alkoholi kuuluu suomalaisessa kulttuurissa usein sosiaalisiin tilanteisiin, kuten juhlaan tai rentoutumiseen. Muutokset alkoholilaisissa ovat vuosien saatossa vaikuttaneet saatavuuteen ja alkoholin käyttömääriin.

Suomessa alkoholi on eniten käytetty päihde, sillä suuri osa Suomen täysi-ikäisestä väestöstä käyttää alkoholia ainakin jossain määrin. Suomalaisten alkoholinkulutus on tällä hetkellä Pohjoismaiden kärkeä ja eurooppalaista keskitasoa (THL 2018).

Täysin raittiiden osuus Suomessa vuonna 2023 oli 12 prosenttia väestöstä, miehistä 10% ja naisista 14% prosenttia. Tulokset perustuvat THL:n Juomatapatutkimukseen vuodelta 2023.

Vertailun vuoksi: Suurin osa maailman väestöstä ei juo lainkaan alkoholia. Noin 62 prosenttia maailman aikuisväestöstä ei ole käyttänyt alkoholia viimeisen vuoden aikana. Länsimaat kuluttavat koko maailman

väestön tasolla selkeästi eniten alkoholia. Alkoholi ei ole ihmiselle välttämätön tuote eikä sitä tule rinnastaa elintarvikkeisiin.

Alkoholi kuuluu suomalaisessa kulttuurissa usein sosiaalisiin tilanteisiin, kuten juhlaan tai rentoutumiseen. Muutokset alkoholilaissa ovat vuosien saatossa vaikuttaneet saatavuuteen ja alkoholin käyttömääriin.

Dia 5

Näytä dia nuorille ja kerro:

Oheisessa THL:n kaaviossa alkoholinkulutuksen määrä on ilmaistu kokonaiskulutuksena. Kokonaiskulutus oli 8,9 litraa asukasta kohti vuonna 2022. Kaavio kertoo keskiarvon; kaikki eivät juo yhtä paljon. Alkoholin käyttötapoja on monenlaisia. Osa juo enemmän, osa vähemmän, osa ei juo ollenkaan.

Lisäkysymyksiä:

Alkoholinkulutus on vaihdellut tilaston mukaan vuosien saatossa. Mitkä asiat ovat vaikuttaneet kulutuksen vaihteluun?

1900-luvulla kulutuksen vaihteluun ovat vaikuttaneet mm:

- 1960-luvun yhteiskunnan rakennemuutos -rakennemuutos lisäsi alkoholin käyttöä ,koska muutto maalta kaupunkeihin aiheutti yksinäisyyttä, turvaverkkojen puutetta ja lisääntynyt vapaa-aika loi tilaisuuksia juomiselle.
- Vuoden 1969 alkoholilain uudistukset -alkoholin käyttö lisääntyi, koska uusi laki helpotti alkoholin saatavuutta, suhtautuminen alkoholinjuontiin oli myös aiempaa sallivampaa
- 1990-luvun laman aiheuttamat haasteet taloudessa ja työllisyydessä -alkoholin käyttö väheni, koska sen käyttöön ei ollut varaa
- Suomen liittyminen EU:hun -alkoholin käyttö lisääntyi, koska Suomi joutui EU:hun liittyessään vapauttamaan alkoholilakejaan ja alkoholin saatavuus helpottui entisestään
- Alkoholien veronalennukset, kun Viro liittyi EU:hun -alkoholin käyttö lisääntyi, koska Virosta sai edullisesti alkoholia ja väkevien viinosten hintaa laskettiin Suomessa.

Alkoholinkäyttö on vähentynyt viimeiset vuodet. Miten dian 5 tilasto tulee kehittymään jatkossa?

Perusteita.

Tähän kysymykseen ei ole olemassa oikeita tai vääriä vastauksia. Tarkoituksena on herättää keskustelua ja löytää eri näkökulmia.

OSA 2. Alkoholi ja rajoitukset (diat 6-9)

Dia 6

Pariporina

Opettajan ohjaamana jakaudutaan pareihin / pienryhmiin.
Kirjatkaa ylös ajatuksianne.

Kerro nuorille, että seuraavan dian kysymyksiä pohditaan ensin parin/pienryhmän kanssa. Tämän jälkeen niistä keskustellaan yhteisesti.

Jaa ryhmä pareihin tai pienryhmiin. Mieti mikä ryhmässä toimii parhaiten; tutut parit, vieraat parit jne.

Huolehdi, että ryhmillä on kynä ja paperia vastausten kirjaamista varten.

Dia 7

Alkoholi ja rajoitukset

Pohtikaa:

1. Miten alkoholin saatavuutta rajoitetaan Suomessa?
2. Miksi alkoholin saatavuutta rajoitetaan?

Lue dian kysymykset pareille/ryhmille, kerro miten kauan aikaa heillä on käytettävissään keskustelulle. Pyydä kirjaamaan keskustelun vastaukset paperille lyhyesti.

Kun sovittu aika on päättynyt, ryhtykää käymään läpi parien/ryhmien ajatuksia kysymyksiin liittyen. Kun olette käsitelleet tarpeeksi asiaa, tutustukaa seuraaviin yhteenvetodioihin 8 ja 9.

Dia 8

Miten rajoitetaan?

Alkoholin saatavuutta rajoitetaan seuraavin keinoin:

- Ikärajat
- Myyntipisteet
- Myynnin aikarajat
- Ikärajavalvonta
- Hinta/verotus
- Mainonta

Alkoholin sääntelyyn liittyy monta eri osaa. Sääntely on osa päihdepoliittista päätöksentekoa.

Ikärajat: Miedot alkoholijuomat (olut, siideri, viini) K-18 ja väkevät K-20.

Myyntipisteet: Alkoholilain pääsäännön mukaan Alkolla on yksinoikeus yli 5,5 % alkoholijuomien vähittäismyyntiin Suomessa. Aluehallintovirasto myöntää alkoholijuomien vähittäismyyntiluvan enintään 5,5 % alkoholijuomien vähittäismyyntiin. Myyntipaikkana voi olla joko elintarvikeliike, myymäläauto tai -vene, anniskelupaikka tai valmistuspaikan yhteydessä oleva myymälä. Lisäksi aluehallintovirasto voi myöntää vähittäismyyntiluvan tilaviinien (enintään 13 %) tai käsityöläisöluiden (enintään 12 %) vähittäismyyntiin niiden valmistuspaikan yhteyteen. Jos myyntipaikassa on myynnissä vain enintään 2,8 % alkoholia sisältäviä juomia, ei niiden myyntiin tarvita alkoholijuomien vähittäismyyntilupaa.

Myynnin aikarajat: Vähittäismyyntipaikassa on sallittua myydä yli 2,8 % alkoholijuomia vain kello 9.00–21.00 välisenä aikana.

Yli 2,8 % alkoholijuomien anniskelu on luvanvarainen elinkeino. Luvan saaneissa ravintoloissa jne. anniskelu on sallittu anniskeluluvan mukaisina ajankohtina.

Ikäraja- ja valvonta: Myyntipiste on velvollinen varmistamaan, että K-18 -merkittyjä ikäraja- ja valvottavia tuotteita ei myydä alaikäisille. Myyntipiste tarkastaa alkoholijuomia, tupakkatuotteita tai rahapelejä ostavan asiakkaan iän, jos asiakas vaikuttaa alle 30-vuotiaalta. Suomessa vain Alkolla on oikeus myydä väkeviä alkoholijuomia, joiden ostamisen edellytys on 20 vuoden ikä.

Alaikäisten oleskelua anniskelupaikassa ei ole alkoholilaisissa kielletty, mutta henkilökunnan vastuulla on valvoa, ettei alaikäiselle anniskella alkoholia tai ettei alaikäinen voi nauttia esimerkiksi jonkun toisen asiakkaan hänelle välittämää alkoholijuomaa. Anniskelualueelle voidaan myös asettaa ikäraja.

Alkoholilain mukaan alkoholijuomien välittäminen alaikäisille on kielletty ja myös rangaistava teko. Alkoholilain tarkoituksena on suojella alaikäisen tervettä ja turvallista kehitystä. Alkoholin välittämistapauksissa vastuussa on aina aikuinen.

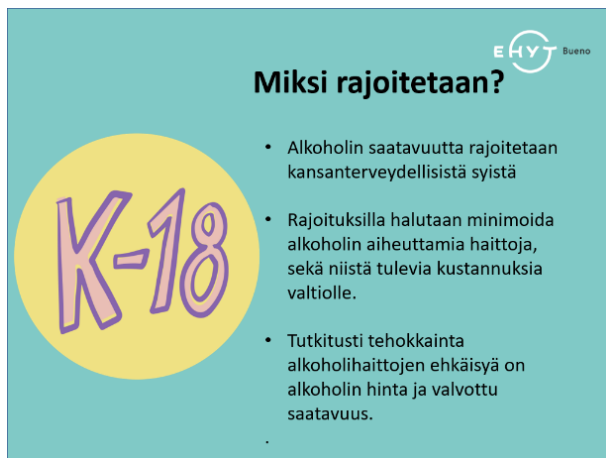
Hinta/Verotus: Alkoholijuomien verotus perustuu alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annettuun lakiin. Veroa määrittelevät Suomen alkoholipoliittiset päätökset ja EU-tason direktiivit. Eri alkoholijuomien verotuksessa (olut, siideri, viini, väkevät) on myös keskinäisiä eroja. Alkoholiverotuksen tasoa määriteltäessä otetaan usein huomioon kotimaisen hintatason ja matkustajatuonnin välinen yhteys. Esimerkiksi merkittävät veronkorotukset voivat lisätä alkoholin laillista matkustajatuontia ja matkustajatuontina tuodun alkoholin laitonta välittämistä kotimaassa, josta valtiolle ei kerry verotuloja.

Mainonta: Yli 22 tilavuusprosenttisten väkevien alkoholijuomien mainonta ja muu myynninedistämistoiminta on kiellettyä muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. 1,2- 22 tilavuusprosenttisten mietojen alkoholijuomien markkinointi on pääsääntöisesti sallittua, mutta niiden mainonnalle, epäsuoralle mainonnalle ja muulle myynninedistämistoiminnalle on kuitenkin laissa asetettu sekä myynninedistämiskanavia, että sisältöä koskevia rajoituksia.

Alkoholijuomia ei saa mainostaa yleisellä paikalla tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Laki kieltää alkoholimainonnan televisiossa ja radiossa kello 7–22 välisenä aikana ja elokuvateatterissa alle 18 -vuotta nuoremmille sallitun elokuvan esittämisen yhteydessä.

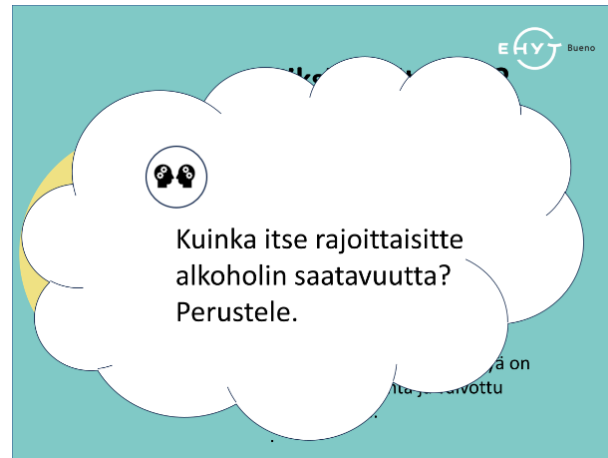
Väkevien alkoholijuomien markkinointi on kiellettyä sosiaalisessa mediassa. Mietoja alkoholijuomia saa markkinoida sosiaalisessa mediassa alkoholilain rajoitusten mukaisesti.

Dia 9

Miksi rajoitetaan?

- Alkoholien saatavuutta rajoitetaan kansanterveydellisistä syistä
- Rajoituksilla halutaan minimoida alkoholin aiheuttamia haittoja, sekä niistä tulevia kustannuksia valtiolle.
- Tutkitusti tehokkainta alkoholihaittojen ehkäisyä on alkoholin hinta ja valvottu saatavuus.

Kuinka itse rajoittaisitte alkoholin saatavuutta?
Perustelee.

Alkoholien saatavuutta rajoitetaan kansanterveydellisistä syistä. Rajoituksilla halutaan minimoida alkoholin aiheuttamia haittoja, sekä niistä tulevia kustannuksia valtiolle. Haitallisten vaikutustensa vuoksi alkoholin käyttöä säädelään lainsäädännöllä. Alkoholilain tarkoitus on ehkäistä alkoholihaittojen syntymistä, mutta erityisesti suojata kehittyvän lapsen ja nuoren terveyttä, sillä alkoholi vaikuttaa nuoriin moninkertaisesti voimakkaammin kuin aikuisiin. Siksi alkoholilla on 18 vuoden ikäraja.

Rajoituksista huolimatta alkoholi on Suomessa työikäisillä yleinen kuolinsyy ja alkoholi on osasyynä moniin sairauksiin ja ongelmiin. Alkoholien välilliset ja välittömät kustannukset ovat suuria. Vuonna 2022 alkoholi aiheutti yhteiskunnalle vähintään 1.4 miljardin euron kustannukset. Luvussa ovat mukana alkoholin aiheuttamien kuolemien, työkyvyttömyyden, hoitajaksojen ja rikosten yhteenlasketut kustannukset.

Rajoitusten toimivuutta on tutkittu, ja niiden vaikutuksia arvioidaan. Tehokkainta alkoholihaittojen ehkäisyä on alkoholin hinta ja rajoitettu saatavuus.

Pohtikaa yhdessä koko ryhmän kanssa dialle ilmestyvää kysymystä: Kuinka itse rajoittaisitte saatavuutta? Perustelee.

Tähän kysymykseen ei ole olemassa oikeita tai vääriä vastauksia. Tarkoitus on herättää keskustelua ja löytää eri näkökulmia.

OSA 3: Alkoholin vaikutukset ympäristöön ja yhteiskuntaan (diat 10-12)

Dia 10

Alkoholin käytön seuraukset

Pohtikaa:

1. Mitä haittavaikutuksia alkoholilla on lähiympäristöön ja yhteiskuntaan?
2. Miksi alkoholinkäytöstä syntyy kustannuksia valtiolle?

Lue dian kysymykset pareille/ryhmille, kerro miten kauan aikaa heillä on käytettävissään keskustelulle.

Pyydä kirjaamaan keskustelun vastaukset paperille lyhyesti.

Kun sovittu aika on päättynyt, ryhtykää käymään läpi parien/ryhmien ajatuksia kysymyksiin liittyen. Kun olette käsitelleet tarpeeksi asiaa, tutustukaa seuraaviin yhteenvetodioihin 11 ja 12

Alkoholin käyttö kuormittaa

-

Käyttäjää
(psykkiset, sosiaaliset ja fyysiset haitat)
-

Lähiympäristöä
(läheisten huoli, riidat, opiskelujen sujuminen, työssä jaksaminen, syrjäytyminen)
-

Yhteiskuntaa
(väkivalta, liikenne, terveyskulut, kansantaloudellinen rasite)

Alkoholinkäyttö aiheuttaa paljon haittoja ja kuluja muillekin kuin suurkuluttajille. Itse asiassa suurimman osan haitoista kokevat alkoholin kohtuukäyttäjien lukeutuvat, eivätkä alkoholin suurkuluttajat. Yksilöön kohdistuvia haittoja käsitellään tarkemmin Bueno-opetusmateriaali: Alkoholi 1:ssä.

Alkoholinkäyttö vaikuttaa monella tapaa lähiympäristöön; ihmissuhteisiin ja arjen sujumiseen. Siksi alkoholin käyttö ei ole koskaan yksityisasia.

Alkoholinkäyttö aiheuttaa myös yhteiskunnallisia haittoja kansantalouteen kohdistuvien kustannusten ja kustannusmenetysten kautta. Tällaisia ovat esimerkiksi väkivallasta ja sairaanhoidosta aiheutuvat kulut.

Alkoholinkäytöstä aiheutuu kustannuksia yhteiskunnalle. Tällaisia ovat esimerkiksi väkivallasta ja sairaanhoidosta aiheutuvat kulut.

Dia 12

EHYT Bueno

Alkoholin haitat muille kuin käyttäjälle itselleen

Terveys ja turvallisuus	Yhteiskunta	Perheet ja lapset	Raskauden aikainen käyttö ja sikiövauriot
<p>pahoitpiteyt, tapot ja muut väkivaltarikokset</p> <p>liikenneonnettomuudet</p> <p>työturvallisuuden vaarantuminen</p> <p>tulipalot</p> <p>muu riskikäyttäytyminen, mm. tartuntataudit</p>	<p>terveydenhuollon kustannukset</p> <p>järjestyshäiriöt julkisilla paikoilla</p> <p>poliisin ja pelastustoimen kustannukset</p> <p>ilkivallan ja roskaamisen kulut</p> <p>vankeinhoitojärjestelmän kulut</p> <p>oikeudenkäyntien kulut</p> <p>alentunut tuottavuus</p>	<p>lasten tarpeiden laiminlyönti</p> <p>lähisuhdeväkivalta</p> <p>vanhemmuuden ongelmat ja avioerot</p> <p>mielelterveys ja päihdeongelmat</p> <p>taloudelliset ongelmat</p>	<p>fetaalialkoholisyyndrooma (FAS) ja muut vakavat kehityshäiriöt</p> <p>alhainen syntymäpaino</p> <p>epigeneettiset yleisukopolviset vaikutukset kehitykseen</p>

Lähde: Alcohol and society (2015), IOGT-NTO and the Swedish Society of Medicine in cooperation with Forum Ansvar.

Dian taulukko esittää alkoholin käyttöön liittyviä haittoja muille kuin käyttäjälle itselleen. Näistä haitoista syntyy valtiolle kustannuksia. Merkittävä osa alkoholin aiheuttamista haitoista jää kuitenkin rekistereissä usein tunnistamatta alkoholin aiheuttamiksi.

Ohessa esimerkkejä alkoholin käytöstä valtiolle aiheutuvista kustannuksista

- Alkoholin takia sairastuneiden ja loukkaantuneiden hoitokulut
- Alkoholin aiheuttamat kustannukset elinkeinoelämälle
- Poliisin ja pelastustoimen kulut
- Roskaamisen ja ilkivallan aiheuttamat kulut
- Lastensuojelun kustannukset
- Raskaudenaikaisen alkoholinkäytön aiheuttamien vaurioiden hoitokustannukset

OSA 4: Alkoholi ja liikenne (diat 13-16)

Dia 13

Kerro, että seuraavaksi syvennytään pohtimaan esimerkkiä, jossa alkoholin käyttö voi aiheuttaa haittoja yksilölle, lähiympäristölle ja yhteiskunnalle. Esimerkkinä on alkoholi ja liikenne.

Dia 14

Case: Alkoholi ja liikenne

- Rattijuopumus = alkoholin tai muiden ajokykyä alentavien päihteiden vaikutuksen alaisena ajaminen.
- Suomessa rattijuopumuksen promilleraja on 0,5 promillea ja törkeän rattijuopumuksen promilleraja 1,2 promillea.
- Vuonna 2023 viranomaisten tietoon tuli ennakkotietojen mukaan noin 16000 rattijuopumusrikosta, sisältäen perusmuotoiset ja törkeät rattijuopumukset.
- Rattijuopumusonnettomuuksissa kuoli vuonna 2022 47 henkilöä ja loukkaantui 401 henkilöä. Kuolleista joka viides ja loukkaantuneista joka kolmas oli 15–24-vuotiaita.
- Rattijuopumustapauksissa menehtyneistä 74% oli juopuneita kuljettajia, 14% juopuneen matkustajia ja 12% sivullisia (keskiarvo 2020-2022)

Rattijuopumuksella, eli alkoholin tai muiden ajokykyä alentavien päihteiden vaikutuksen alaisena ajamisella, on vaikutuksia sekä liikenneturvallisuuteen että kansanterveyteen. Rikoslain (2002/1198) mukaan kuljettaja tuomitaan rattijuopumuksesta alkoholipitoisuuden ollessa ajon aikana vähintään 0,5 promillea veressä tai 0,22 mg/l uloshengitysilmassa tai törkeästä rattijuopumuksesta alkoholipitoisuuden ollessa 1,2 promillea tai 0,53 mg/l. Rattijuopumuksesta tuomitaan myös, jos kuljettajan veressä on ajon aikana huumausaineen vaikuttavaa ainetta tai sen aineenvaihduntatuotetta yli analyttisen raja-arvon (ns. nollarajalaki huumeista liikenteessä).

Vuonna 2023 viranomaisten tietoon tuli ennakkotietojen mukaan noin 16000 rattijuopumusrikosta, sisältäen perusmuotoiset ja törkeät rattijuopumukset. Näistä noin 9000 oli alkoholirattijuopumuksia, 6000 muiden päihteiden aiheuttamia rattijuopumuksia ja 1000 tapauksessa oli sekä alkoholia että muita päihteitä. Viranomaisten tietoon tulleiden alkoholirattijuopumusten määrä on pienentynyt 31 % kymmenessä vuodessa, kun taas rattijuopumukset muilla huumaavilla aineilla ovat lisääntyneet 49 %.

Rattijuopumustapauksissa kuolee ja loukkaantuu paljon ihmisiä. Vuonna 2022 kuolleita oli 47, vakavasti loukkaantuneita myös 47 ja loukkaantuneita 401. Tieliikenteen rattijuopumustapauksissa vuonna 2022 kuolleista joka viides ja loukkaantuneista joka kolmas oli 15-24-vuotias.

Rattijuopumustapauksissa menehtyneistä 74% oli juopuneita kuljettajia, 14% juopuneen matkustajia ja 12% sivullisia (keskiarvo 2020-2022).

Dia 15

Case: Alkoholi ja liikenne

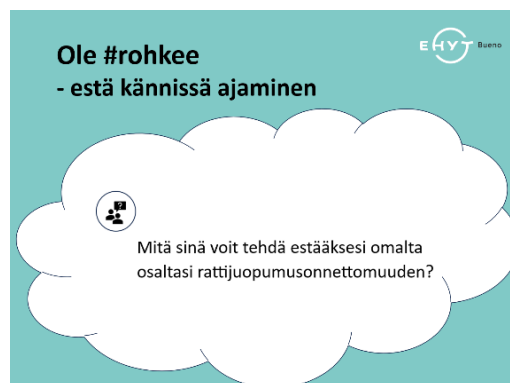
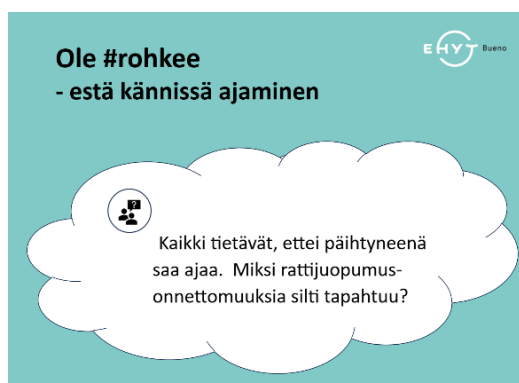
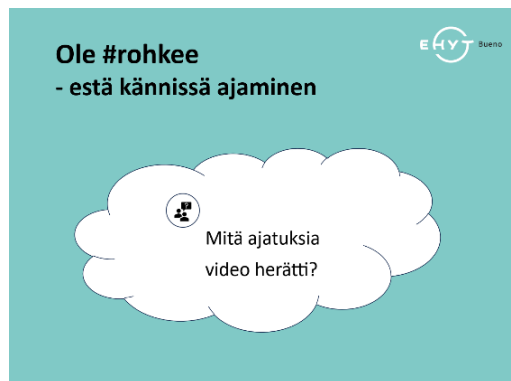
- Henkilövahinkojen lisäksi rattijuopumuksista aiheutuu merkittäviä kustannuksia yhteiskunnalle. Rattijuopumusrikosten käsittely maksaa sekä poliisille että oikeuslaitokselle useita satoja euroja per tapaus.
- Rattijuopumusonnettomuudessa kuollut henkilö aiheuttaa lähes kolmen miljoonan euron ja loukkaantunut satojen eurojen kustannukset.
- Liikennevahinkoon syyllistynyt rattijuoppo on itse taloudellisessa vastuussa sekä itselleen, matkustajille että muille ulkopuolisille aiheutuneista vahingoista. Hän voi menettää oikeutensa myös liikenne- ja autovakuutuskorvauksiin. Törkeissä rattijuopumustapauksissa myös matkustaja menettää vakuutusensa.

Henkilövahinkojen lisäksi rattijuopumuksista aiheutuu merkittäviä kustannuksia yhteiskunnalle.

Rattijuopumusrikosten käsittely maksaa sekä poliisille että oikeuslaitokselle useita satoja euroja per tapaus. Rattijuopumusonnettomuudessa kuollut henkilö aiheuttaa lähes kolmen miljoonan euron ja loukkaantunut satojen eurojen kustannukset.

Liikennevahinkoon syylistynyt rattijuoppo on itse taloudellisessa vastuussa sekä itselleen, matkustajille että muille ulkopuolisille aiheutuneista vahingoista. Hän voi menettää oikeutensa myös liikenne- ja autovakuutuskorvauksiin. Törkeissä rattijuopumustapauksissa myös matkustaja menettää vakuutusetunsa.

Dia 16

Katsokaa yhdessä Liikenneturvan Ole #rohkee- estä kännissä ajaminen -video. Videon pitäisi avautua dialta suoraan, mutta linkki videoon on varmuuden vuoksi myös muistiinpanokentässä.

Pohtikaa yhdessä koko ryhmän kanssa dialle ilmestyviä kysymyksiä:

Mitä ajatuksia video herätti?

Tähän kysymykseen ei ole olemassa oikeita tai väärä vastauksia. Tarkoitus on herättää keskustelua ja löytää eri näkökulmia.

Video on osa Liikenneturvan nuorille suunnattua rattijuopumuksen vastaista kampanjaa. Jo pienikin veren alkoholipitoisuus huonontaa ajokykyä ja nostaa onnettomuuteen joutumisen todennäköisyyttä. Riski kuolemaan johtavan liikenneonnettomuuden aiheuttamiseen on noin 2,6-kertainen kun veren alkoholipitoisuus on alle 0,2 promillea. Nautitun alkoholin määrän lisääntyminen nostaa onnettomuusriskiä rajusti: rattijuopumusrajan ylittävillä kuljettajilla kuolemaan johtaneen onnettomuuden aiheuttamisriski on noin 40-kertainen ja törkeillä rattijuopoilla noin 900-kertainen verrattuna selvin päin ajaviin.

Alkoholi vaikuttaa voimakkaimmin niihin kuljettajan taitoihin, jotka eivät ole vielä automatisoituneet ajokokemuksen myötä. Tämän vuoksi nuorilla kuljettajilla on muita suurempi onnettomuusriski jo alhaisilla veren alkoholipitoisuuksilla. Rattijuopoista noin 10 prosenttia on iältään 18–24-vuotiaita. Henkilövahinkoon johtaneiden rattijuopumusonnettomuuksien kuljettajista nuoria on kolmannes.

Kaikki tietävät, ettei päihtyneenä saa ajaa. Miksi rattijuopumusonnettomuuksia silti tapahtuu?

Mahdollisia rattijuopumuksen taustalla olevia syitä ovat esimerkiksi:

- myönteinen asenne päihtyneenä ajamiseen
- sosiaalinen paine
- päihderiippuvuus
- virheellinen käsitys omasta ajokunnosta alkoholin nauttimisen jälkeisenä aamuna

Mitä sinä voit tehdä estääksesi omalta osaltasi rattijuopumusonnettomuuden?

Tähän kysymykseen ei ole olemassa oikeita tai väärä vastauksia. Tarkoitus on herättää keskustelua ja löytää eri näkökulmia.

OSA 5. Tunnin päätös (diat 17-19)

Dia 17

Janaharjoitus

Sinulle esitetään väittämiä.
Asetu janalle oman mielipiteesi mukaan.

Janaharjoituksen tarkoituksena on vetää yhteen tunnilla käsitellyt teemat.

Pyydä nuoria nousemaan ylös ja asettumaan kasvot sinuun päin riviin (tarvitsette tähän kunnolla tilaa). Kerro, että teette janaharjoituksen. Kuvitteellisen janan vasemmassa reunassa on “eri mieltä” ja oikeassa reunassa “samaa mieltä”. Kerro nuorille, että tulet esittämään heille väittämiä, ja heidän pitäisi siirtyä oman mielipiteensä mukaisesti janalle seisomaan, äärilaitoihin, johonkin välille jne. Kehota tekemään omia pohdintoja ja siirtymisiä, eikä seuraamaan muita.

Lue väittämät yksitellen ja anna aikaa pohtia asettua janalle. Osalta oppilaista voi pyytää perusteluita sille, miksi valitsi juuri sen paikan janalla missä nyt on.

Kouluttaja lukee väittämät

- Alkoholinkäytön rajoittaminen toimii yhteiskunnassamme hyvin
- Ala-ikäisten alkoholinkäyttöön puututaan mielestäni tarpeeksi
- Olen kokenut turvattomuutta muiden alkoholinkäytön takia
- Opin tänään jotain uutta

Dia 18

Muista, että apua on saatavilla!

Älä jää yksin huolesi kanssa.

Paikalliset tahot

- Nuorisotyö
- Oma opettaja
- Koulukuraattori
- Kouluterveydenhoitaja
- Oman kunnan verkkosivuilla löytyy lisää tietoa oman paikkakunnan tarjoamista palveluista

Valtakunnalliset tahot

- Sekasin-chat: [Sekasin247.fi](https://sekasin247.fi)
- Lasinen lapsuus -sivut: lasinenlapsuus.fi
- MIELI ry:n Kriisipuhelin numerossa 09 2525 0111
- MLL nuorten netti: nuortennetti.fi
- EHYT ry:n päihdeneuvonta numerossa 0800 90045

Muistuta nuorille, että alkoholin käytön seurauksiin puuttuminen on aikuisten velvollisuus. Kannusta nuoria juttelemaan luotettavalle aikuiselle, mikäli nuori kokee läheisen alkoholinkäytön ahdistavaksi tai ärsyttäväksi. Nuoren ei tarvitse kantaa vastuuta toisten alkoholinkäytöstä.

Nuorella saattaa itselläänkin olla haasteita alkoholin käytön suhteen ja hän saattaa tarvita apua ja tukea. Yritä saada nuoret miettimään omia lähiympäristönsä turvallisia aikuisia (esim. kotiväki, kummit, terveydenhoitaja, opettaja), joiden puoleen he voivat kääntyä oli sitten kyse omasta tai läheisen alkoholin käytöstä.

1. EHYT ry - Oletko huolissasi puolisisi, vanhempasi tai läheisesi runsaasta päihteiden käytöstä? <https://ehyt.fi/paihde-peli-info/tukea-eri-elamantilanteisiin/oletko-huolissasi-puolisosi-vanhempasi-tai-laheisesi-paihteidenkaytosta/>
2. EHYT ry -Päihdeneuvonta <https://ehyt.fi/paihde-peli-info/paihdeneuvonta/>
3. Lasinen lapsuus -Tietoa ja tukea alkoholinkäytöstä haittoja kokeville ja heitä työssään kohtaaville <https://lasinenlapsuus.fi/tukea>
4. MIELI ry:n Kriisipuhelin <https://mieli.fi/tukea-ja-apua/kriisipuhelin/>
5. MLL:n Nuortennetti <https://www.nuortennetti.fi/>
6. Sekasin-chat <https://sekasin.fi/>

Dia 19

Buenotalk.fi-sivusto on EHYT ry:n ylläpitämä nuorten kanava, johon kannattaa tutustua. Sieltä löytyy lisätietoa päihteistä ja pelaamisesta, sekä muista aiheista, jotka koskettavat yläkouluikäisen ja toisen asteen opiskelijan arkea. Bueno-toiminnan sisältöjä löytyy Instagramista, YouTubesta, Tiktokista sekä buenotalk.fi-sivustolta. Buenotalk.fi sivustolta lisätietoa aiheesta

Buenotalk.fi-sivustolla voi kokeilla esimerkiksi päihdetietouttaan minivisojen muodossa. Kotisivulta löytyy kysy/fråga -palsta, jossa voi kysyä päihteisiin tai pelaamiseen liittyvistä asioista anonyymisti, sekä lukea muiden nuorten kysymyksiä ja niihin saatuja vastauksia. Kysymyksiin vastataan kolmen päivän sisällä. Nuorten kysymyksistä tehdään videoita Buenotalkin YouTube-kanavalle, jossa nuorten nostamia aiheita käsitellään viihteellisesti.

Vinkki:

Käykää yhdessä tutkimassa mitä teemasta "Alkoholi" löytyy Buenotalk.fi -nettisivuilta tai Buenotokista @buentotok.

Lähteet & lisätietoa:

1. Finlex -Alkoholilaki
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20171102>
2. Finlex -Laki alkoholi- ja alkoholijuomaverosta
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19941471>
3. EHYT -Alkoholi
<https://ehyt.fi/paihde-peli-info/alkoholi/>
4. EHYT-Alkoholin haitat eri väestöryhmissä
<https://ehyt.fi/paihde-peli-info/alkoholi/alkoholin-haitat-eri-vaestoryhmissa/>
5. EHYT -Alkoholipolitiikka Suomessa
<https://ehyt.fi/paihde-peli-info/alkoholi/alkoholipolitiikka-suomessa/>
6. EHYT -Päihdeilmiö ohjaajan opas
<https://ehyt.fi/tuote/paihdeilmio-ohjaajan-opas/>
7. Liikenneturva -Henkilövahingot rattijuopumustapauksissa
<https://www.liikenneturva.fi/tutkimukset/rattijuopumus-tilastot/#1d11ae6b>
8. Minilex -Alaikäisen oleskelu anniskelupaikassa
<https://www.minilex.fi/q/alaik%C3%A4isen-oleskelu-anniskelupaikassa>
9. MLL -Nuori kiinnostuu alkoholista
<https://www.mll.fi/vanhemmille/vinkkeja-lapsiperheen-arkeen/nuori-kiinnostuu-alkoholista/>
10. OTI -Päihtyneenä ajaminen tai ylinopeus voivat yli satakertaistaa kuolonkolarin riskin
<https://www.sttinfo.fi/tiedote/69945106/paihtyneena-ajaminen-tai-ylinopeus-voivat-yli-satakertaistaa-kuolonkolarin-riskin?publisherId=62030506>
11. Poliisi -Rattijuopumukset aiheuttavat kesäisin tuskaa ja työtä
<https://poliisi.fi/blogi/-/blogs/rattijuopumukset-aiheuttavat-kesaisin-tuskaa-ja-tyota>
12. PTY -Päivittäistavarakauppa on vastuullinen ikärajavaltavien tuotteiden myyjä
<https://www.pty.fi/kaupan-toiminta/vastuullisuus/ikarajavaltavien-tuotteiden-myyja/>

13. Päihdelinkki -Alkoholin käyttö Suomessa
<https://paihdelinkki.fi/tietopankki/tietoiskut/alkoholi/alkoholinkaytto-suomessa/>
14. STM -Alkoholipolitiikka
<https://stm.fi/alkoholipolitiikka>
15. THL -Alkoholi- ja päihdehaitat läheisille, muille ihmisille ja yhteiskunnalle
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104454/THL_TEE2013_014_verkko.pdf?sequence=1&isAllowed=y
16. THL -Alkoholijuomien kulutus
<https://thl.fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/paihteet-ja-riippuvuudet/alkoholi/alkoholijuomien-kulutus>
17. THL -Alkoholipoliittiset menetelmät
<https://thl.fi/aiheet/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/alkoholi/alkoholipolitiikka/alkoholipoliittiset-menetelmat>
18. THL -Näin Suomi juo (2018)
<https://www.julkari.fi/handle/10024/136800>
19. THL -Suomalaisten alkoholin käyttötavat
<https://thl.fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/paihteet-ja-riippuvuudet/alkoholi/suomalaisten-alkoholinkayttotavat>
20. Tilastokeskus -Kuolemansyyt
<https://stat.fi/tilasto/ksyyt>
21. Traficom -Päihteet tieliikenteessä ja onnettomuuksissa <https://tieto.traficom.fi/fi/tilastot/paihteet-tieliikenteessa-ja-onnettomuuksissa>
22. Työturvallisuuskeskus -Arvio: Alkoholihaitat aiheuttivat työnantajille vähintään 500miljoonan euron menetykset vuonna 2022
<https://ttk.fi/2023/11/22/arvio-alkoholihaitat-aiheuttivat-tyonantajille-vahintaan-500-miljoonan-euron-menetykset-vuonna-2022/>
23. Valvira -Alkoholijuomien anniskelu
<https://valvira.fi/documents/152634019/163770440/Alkoholijuomien-anniskelu.pdf/ede89222-3a6e-1bf4-7508-375345286a0a/Alkoholijuomien-anniskelu.pdf?t=1692341825194>

24. Valvira -Alkoholijuomien markkinointi sosiaalisessa mediassa
<https://valvira.fi/alkoholi/alkoholijuomien-markkinointi-sosiaalisessa-mediassa>
25. Valvira- Alkoholien vähittäismyyntiohje
<https://valvira.fi/alkoholi/vahittaismyyntiohje>
26. Valvira-Mietojen alkoholijuomien markkinointi
<https://valvira.fi/alkoholi/mietojen-alkoholijuomien-markkinointi>
27. Valvira -Väkevien alkoholijuomien markkinointi
<https://valvira.fi/alkoholi/vakevien-alkoholijuomien-markkinointi>
28. Vero-Alkoholi- ja alkoholijuomavero-verolliset tuotteet ja veron määrä -
<https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/verot-ja-maksut/valmisteverotus/alkoholijuomavero/>